

**Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis
Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et
Justitiæ, Sive Decisivi Discursus**

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in
quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus
respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum
luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque
omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CXXI. Aesina substitutionis. An substitutio pupillaris in re certa vim
habeat directæ, vel potius sit omni tempore fideicommissaria.

dec. 16; ne 6. & 7. in Romana fideicommissi de Drusoli-
nis 12. unij 1654. Cerro, Perusina fideic. 27. Maj 1661.
& 18. Maj 1665. Verosio, & habetur supra in d. Perusi-
na disc. 88.

Super dicto autem puncto, à quo dubii resolu-
tio pendebat, an scilicet dicta utraque conditio
omnes pariformiter percuteret, tam scilicet filios
dictæ Erinæ primæ hæredis, quam ipsammet, pro-
babilius pro omnium comprehensione responden-
dum censui, cum non ageretur de questione repe-
titionis, an scilicet conditio adjecta uni gradui sub-
stitutionis repetita censetur in altero, quo etiam
casu ubi concurrunt identitas, fortius verò si majori-
tas rationis, vel concurrat ratio absurdi, multò magis
si utrumque simul, magis communiter recep-
tum est pro repetitione respondendum esse ex de-
ductis per Menoch. conf. 585 n. 6. & 7. Fusar. q. 403. nu.
10 qu. 449. & 450. Sed ageretur potius de interpre-
tatione, an scilicet illa verba ab intestato, &c. posita
post deficientiam filiorum, conveniret etiam ipsi
hæredi; atque inspecto etiam sensu grammaticali,
rectè convenire poterant, quasi quod existentia fi-
liorum vel eorum obitus absque filiis, starent per
quamdam parentem, ita ut apta essent conjungi
cum priori conditione sine filiis eidem Erinæ hære-
di adjecta.

Et nihilominus ubi super hujusmodi intellectu
aliqua subesseret difficultas, ita ut versaremur in am-
biguo, adhuc idem respondendum esse credebam,
tam ratione absurdi aliàs resultantis, quod major
facultas concessa esset nascituris ignotis minus dile-
ctis, erga quos nulla ratio affectionis cadere po-
terat, quam primæ hæredi cognitæ ac dilectæ, ideo-
que semper capiendus est ille intellectus, per quem
hoc absurdum evitetur, etiamsi oporteat impro-
priare verba, multò magis ubi non urget objectum
proprietas verborum ad text. in l. si viva matre C.
de bon. matern ubi communiter DD. Gabr. conf. 96.
num. 15. & sequen. lib. 1. Fusar. qu. 320. num. 45. & 484.
nu. 24.

Tum clarius, quia urget eadem ac major ratio,
ob quam testatrix hanc substitutionem sub dicta
duplici conditione ordinavit; Si enim ex identitate
vel majoritate rationis datur extensio ut supra,
multò magis illa attendi debet pro interpretatione
seu comprehensione, quæ facilius intrat; ideo e-
nim testatores hujusmodi conditionem obitus abs-
que testamento vel alia dispositione adicere so-
lent, ut ita per hujusmodi disponendi facultatem
gravatis concessam, cessent infidæ, quas substituti,
gravatis parere possent ad successionem captan-
dam, quodque ita substituti obsequentes reddan-
tur erga gravatos, in quorum potestate est bona in
alios transferre, eosque privare, ut bene post Gabr.
conf. 99. nu. 10 lib. 2. & alios allegatos Honded. d. conf.
78. nu. 29. ubi alias ponderat rationes, Fusar. q. 444.
num. 1.

Itæ autem rationes in hac facti specie magis
congruebant ipsi primo hæredi, dum agebatur de
puella innupta facilioribus infidiis subjecta, & quæ
majoribus indigebat obsequiis pro congrua educa-
tione & collocatione, & ne aliàs mater tera sub-
stituta, vel ejus hæredes ad impediendam purifica-
tionem alterius conditionis, si sine filiis, curassent
eam perpetuam viduitatem subire.

Ponderando præsertim tres facti circumstan-
tias, Unam quod testatrix solo testamento conten-
ta non fuit, sed quamcumque aliam dispositionis
speciem sub conditione ponere voluit; Alteram,
quod non solum substituit Olympiam sed etiam

Cardin. Luca de Fideicom.

ejus hæredes & successores quoscumque, sub quo-
rum nomine etiam extranei veniunt, unde nimis
improbabile est, quod testatrix nepri cognitæ ac di-
lectæ auferre voluerit disponendi facultatem da-
tam nascituris incognitis ac minus dilectis in gra-
tiam dictorum hæredum extraneorum omnino in-
cognitorum; Et tertiam quod Olympiæ æqualiter
instituta nullum adjecit gravamen.

Ideoque mihi videbatur, verum ac germanum
dictæ testatrix sensum fuisse, ut ita excluderet
successionem ab intestato aliàs ad favorem patris
dictæ Erinæ ac respectivè viri sororis defunctæ,
quem forte ipsa testatrix, vel ratione transitus ad
secunda vota, vel ex alia causa abhorrebat; verum
priusquam requirens hujusmodi Responsum obti-
neret sive in ipso actu accipiendi, supervenit nun-
cius, quod judex de partibus pro substituta adrice
pronunciavit, atque ignotum est, an per appellatio-
nem coram alio iudice causa ulteriorem progres-
sum habuerit, vel per concordiam sopita sit, dum
de ipsa non audivi amplius actum.

**AESINA
SUBSTITUTIONIS**

*Responsum pro veritate ad interrogationem
utriusque partis.*

An substitutio pupillaris in re certa vim
habeat directæ, vel potius sit omni
tempore fideicommissaria,

SUMMARIVM.

- 1 **F**allit series.
- 2 **F**allit series. An detur substitutio pupillaris directæ in re certa negativè.
- 3 **F**allit ex conjecturis.
- 4 **E**xpenduntur conjectura & quando substitutio dicatur universalis vel restricta ad bona testatoris.

DISC. CXXI.

Petrus Tardutijs, unicam habens filiam in pupil-
lari ætate constitutam, hæredem universalem
scripsit Thadæum fratrem, dictæ verò filiæ jure in-
stitutionis, ac dotationis, & legitimæ, ac aliàs omni
meliori modo reliquit scut. 4. m. & plus, si dicto
hæredi ac Joannæ Uxori videretur, dictæque filiæ
quandocumque morienti præsertim in pupillari æ-
tate substituit pleno jure dictum Thadæum hære-
dem per hæc verba, *E morendo detta mia figlia in
qualsiuoglia tempo, e particolarmente in età pupillare,
li sostituisco con piena ragione l' infra scritto mio herede,
al quale voglio, che intieramente, e senza alcuna detrattio-
ne vadi e ritorni la detta dote come sopra lasciata;*
Sequuta igitur morte dictæ filiæ in pupillari ætate
superfite dicta Ioanna ejus matre, octa est qua-
stio, An factus esset casus dictæ substitutioni ad
favorem Thadæi, vel potius dicta scuta 4. m.
deberentur Ioannæ tanquam hæredi ab intestato,
atque desuper pro veritate consultus per utram-
que partem concorditer, & tanquam per viam ar-
bitrii, respondi, ut sequitur.

Bb

Pro

Pro matre stant duæ decisiones, quæ videntur punctuales post Merlin. de legit. decis. 22. & 63, ex ea ratione, quod institutio ad favorem dictæ filie est in re certa, in qua propterea non intrat substitutio pupillaris, maxime ubi concepta est per verba communia, sed dicitur omni tempore fideicommissaria, quæ comprehendere non potest dictam summam relictam pro legitima rejiciente omne onus.

Verum quamvis dictæ decisiones videantur satis proxima, ita ut apud judicem de partibus magnam impressionem facere possint, attamen bene perpensa materia, de juribus matris valde dubitari potest; siquidem ubi etiam conclusio in dictis decisionibus firmata admitteretur pro regula, adhuc tamen plures urgent limitationes casui nostro applicabiles, quæ licet solæ ac singulariter consideratæ suas responsiones ac difficultates habere possent, attamen unitæ ponere videntur rem in claris, cum totum pendeat à voluntate disponentis, quæ ex pluribus etiam imperfectis perfecta deduci solet ex regula, ut singula quæ non profunt, &c.

Primo siquidem, quia non verlamur in simplici compendiosa, de qua dubitari valeat, an pupillarem in matris præjudicium contineat, in quo puncto pro matre est plena decis. 139. post Merlin. de legitima, aliâ apud Carill. decis. 183. nam verlamur in pupillari expressâ, dum pupillaris ætatis testator expressam mentionem facit juxta decis. 84. & 101. coram Buratto, quæ sunt repetite dec. 431 par. 2. & 639. par. 1. recen. Et in puncto testatoris, qui unicam filiam pupillam in dote instituit, ac fratres hæredes universales scripsit, plenè aliis cumulatis Altograd. latè agens de materia cons. 91. nu. 1. cum sequen. volum. 1. Data enim expressa pupillari, nihil refert dispositionem esse de re certa, quoniam hic est propriè casus in cap. si pater de testam. in 6. ut latè probant deducti per Fusar. q. 117. num. 1. Altograd. ubi supra Amat. var. res. cap. 15. num. 9. & admittitur in allegatis decisionibus Buratt. ac per alios passim, quoties sola institutio facta est in certis bonis, non autem substitutio, cum sola quæstio sit, ubi etiam substitutio ad testatoris bona est restricta, in qua etiam allegati verius ostendunt, data expressa mentione pupillaris ætatis, illam remanere directam: sed quidquid sit de istius puncti veritate, non oportet eum examinare dum quæstio cessat in terminis nostris, quia substitutio est principaliter ac indefinitè directa personæ absque restrictiva bonorum, ibi, *morendo &c. li. substituisco, &c.*

Secundo illativè, quoniam intrat altera limitatio conclusionis, quoties scilicet substitutio non est restricta ad rem certam, sed est generalis ac indefinita, dum substitutio est illa, quæ totum regulat non autem institutio, ut apud allegatos cum aliis per Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quæst. 14. num. 22. & seq. & num. 46. Fusar. dicta quæst. 117 & quæst. 241. nu. 48. Mantie. decis. 367. num. 4. & 5. Rot. in Casenaten. hereditatis 20. Novembris 1652. Pentingero; nil obstante, quod testator ibidem disponat, ut ad substitutos vadat, & redeat dicta dos, quoniam ista verba sunt ampliativa non autem restrictiva præcedentis substitutionis simpliciter, ac indefinitè factæ, factæ, ut dicitur per Mantie ubi supra num. 3. & seq.

Tertio ob conjecturam resultantem ex illo verbo, vadat & redeat, quod esse directam firmatur apud Buratt. dicta decisione 84. num. 4. & 12. & decis. 101. num. 5.

Quarto ob alteram conjecturam resultantem à dispositione, ut dicta dos integra, ac sine aliqua detractione vadat ad substitutum, hoc enim fortif-

simum præbet voluntatis argumentum, quod pupillarem directam facere voluit, ut patet apud Buratt. dicta decis. 84. num. 11. & 101. num. 4. Merlin. dicto lib. 3. tit. 2. quæstione 14. num. 22. quæst. 241. num. 42. ubi nempe institutio facta est in re certa pro legitima, cujus summam dicta dos non excederet, licet hæc sit debilis, atque communiter rejecta.

Sexto quia verbum, substituit, non est ad bona, sed ad personam, unde licet sit communis assumit operationem directi Mantie. dicta decis. num. 8.

Septimo ob illam clausulam, pleno iure, ponderant cumulati per Fusar. dicta quæst. 241. Licet enim num. 51. referat tenentes contrarium tamen vel dicta contraria sententia recipienda venit, quoties testator ulterius progrediendo præse prohibet detractiones, cum Odo de Fusar. deducti dubitent solum de hac conjectura quoties ad dictam detractionem prohibendam referri potest, vel saltem negari non possunt ista conjectura cum aliis considerata sit ponderis, quodque aliis coadjuret, maxime talis verisimiliter videtur testatoris intentio, et dispositio concepta est ad favorem fratris, ætatis ad exclusionem uxoris binubarum verisimiliter facta ut ponderatur dicta decis. 367. coram Mantie. fine; Licet enim hæc circumstantia de per se sit ponderis, attamen aliis coadjuvat.

Non obstant dictæ decisiones 22. & 63. postea Tum quia in illis casibus non concurrunt conjecturæ: ubi etiam quia non agebatur de pupillari expressa, sed de sola compendiosa, ac etiam non solum institutio, sed etiam substitutio præse restricta ad bona testatoris, atque particularem in legato contentam, ut continetur decis. 22. num. 3. in fine, ibi la dicta verba & in dicta 6. ibi substituit in sup. ad dicto legato; Immo in dicta eodem num. 6. expressè admittitur, quod substitutio non est restricta ad certa bona testatoris, sed est indefinita, quod tunc sola institutio non impedit effectum substitutionis directæ pupillaris; Pro ut in dicta decis. 139. apud eundem de legit. aliâ apud Carill. decis. 183. quæ facta per re, tota vis constituebatur in restrictione ad bona testatoris, ac etiam quia agebatur de simplici compendiosa, nulla facta mentione pupillaris, unde videtur quod causa suas habet difficilissimè quia in materiis conjecturalibus, verum ac tutum iudicium dari potest, idcirco honestam concordiam; hæc tamen responsio, quæ dum, quod mihi innorescat, controversæ specialis defuit, eredo quod juxta consilium committentem terminaverit.

**ROMANA
SUCCESSIONIS
DE FABRITIIS**
PRO
MONASTERIO TURRIS SPECULONENSIS
ET CONSORTIBUS
EVM
PETRO DOMINICO DE FABRITIIS
Casus disputatus coram A. C. sapientissimi
concordiam.
Substitutio compendiosa facta filio
puberi instituto in re certa, in re